

УДК: 636.5:001

О.О. КАТЕРИНИЧ, доктор сільськогосподарських наук,
Н.В. ШОМІНА, кандидат сільськогосподарських наук,
С.М. ПАНЬКОВА, кандидат сільськогосподарських наук,
Н.М. МУЗИКА, кандидат ветеринарних наук,
Державна дослідна станція птахівництва НААН, с. Бірки, Харківська обл.
E-mail: katerinich@ukr.net

Державна дослідна станція птахівництва НААН – місце в історії України

Анотація. Метою досліджень є визначення історичних кроків на шляху формування наукового потенціалу птахівництва в Україні та аналіз найбільш вагомих розробок сучасних науковців-птахівників – працівників Державної дослідної станції птахівництва Національної академії аграрних наук (НААН). За використання абстрактно-логічного методу дано оцінку сучасного стану вітчизняних інновацій з птахівництва та визначено напрями підвищення ефективності галузі на тлі філософського поняття "розвитку за спіраллю". Сьогодні науковці установи працюють над розробленням сучасних систем селекційно-генетичних методів і прийомів виявлення цінних генотипів і створення з їх використанням селекційно значимих форм сільськогосподарської птиці з високими продуктивними якостями, пристосованих до кліматичних умов України; збереженням вітчизняного генофонду сільськогосподарської птиці, дослідженням генетичної структури популяцій за молекулярно-генетичними маркерами та раціональним використанням в програмах селекції; дослідженням етіології тестикулярного гіпергонадизму самців сільськогосподарської птиці під дією кормових факторів та його впливу на репродуктивні властивості; вивченням формування клітинного, гуморального імунітету, ендокринних факторів та метаболічних змін в організмі птиці при інфекційних захворюваннях і комплексній вакцинопрофілактиці; розробленням енерго- та ресурсозберігаючих технологій вирощування та утримання сільськогосподарської птиці для отримання безпечної продукції з урахуванням різного ресурсного забезпечення господарств; вдосконаленням параметрів інкубації яєць сільськогосподарської птиці, в тому числі методів передінкубаційної обробки яєць водоплавної птиці; обґрунтуванням теоретичних і методичних положень та рекомендацій щодо розробки організаційно-економічного управління розвитком виробництва продукції птахівництва; розробленням норм годівлі для сільськогосподарської птиці із залученням нетрадиційних кормів при різних системах її утримання; розробленням системи діагностики, прогнозування і захисту сільськогосподарської птиці від найбільш поширених захворювань; розробленням нормативно-правових і підзаконних актів, інструкцій на виконання Закону України "Про племінну справу у тваринництві" в складі робочої групи НААН і Міністерства аграрної політики і продовольства України.

Ключові слова: птахівництво, кури, індки, вакцини, годівля, технології

Птахівництво України на початку ХХ століття являло собою галузь розпорошену на безліч селянських дворів, де містилася в основному безпородна та малопродуктивна птиця. Початок розвитку галузі птахівництва було покладено прийняттям Декрету "Про племінне тваринництво" в 1918 р. У середині 20-х років минулого сторіччя в Україні діяв центр сільськогосподарської кооперації "Кооптах". У 1923 р були організовані перші великі на той час птахівничі підприємства: "Горки-2", "Степове гніздо", "Арженка" і "Червоний". У 1927-1928 рр. організовуються перші Інкубаторно-птахівничі станції (ІПС) і з їх допомогою – перші птахоферми в сільгоспкомунах і сільгоспартілях, з'являються перші центри племінної роботи – "Кучинський", "Птічне" і пізні-

ше – "П'ятигорський", де розводили чистопородну птицю, що перевершувала за продуктивністю місцеву.

У 30-ті роки в Україні почали створюватися перші птахофабрики і спеціалізовані племінні господарства. Зі створення великих на той час ІПС, птахорадгоспів, птахофабрик і колгоспних ферм з'явилась низка проблем, які потребували узагальнення та наукової розробки. У той час в країні не було ні досвіду промислового птахівництва, ні спеціальної літератури. Завдання полягало в тому, щоб науково обґрунтувати перший досвід роботи птахогосподарств і розробити перспективну програму розвитку вітчизняного птахівництва.

Тому, в ці роки в РРФСР створюється мережа науково-дослідних установ з птахівництва. У 1930 р. створює-

Колектив Української науково-дослідної станції птахівництва у 1938 році

тяться Інститут птахівництва в м. Загорськ і ряд зональних станцій. В Україні в 1930 році засновано Всеукраїнський науково-дослідний інститут птахівництва в Кам'янці-Подільському, а в 1934 році він реорганізований в Українську науково-дослідну станцію птахівництва (УНДСП), яку в 1938 році перевели в селище Бірки Харківської області, де в той час був великий Племптахорадгосп. Вчені станції розробляли питання селекції і племінної справи, годівлі, інкубації, фізіології, технології вирощування та утримання птиці всіх видів, а також економіки і організації птахівництва.

У ці роки першим директором станції (УНДСП), підпорядкованій Наркомату земельних справ УРСР, був М. В. Дахновський. Під час Другої світової війни (від вересня 1941 р. до листопада 1943 р.) він керував Українською науково-дослідною станцією птахівництва в евакуації (Красноярський район Саратовської обл.). У листопаді 1943 р., після звільнення від окупантів Харківської області, колектив УНДСП під його керівництвом почав відродження роботи станції і її експериментальної бази "Борки". Разом з колективом станції він заклав основи промислового птахівництва в Україні, вперше дослідивши технологічне обладнання для так званих широкогабаритних пташників з механізацією процесів годування і напування птиці. З огляду на скоростиглість і меншу потребу в зернових водоплавної птиці, М. В. Дахновський особливу увагу приділяв використанню цієї птиці як джерела дешевого м'яса для населення країни.

Постановою Ради Міністрів УРСР від 31 липня 1959 року (№ 1108) і наказом МСГ УРСР від 22 серпня 1959 р. (№ 786) на базі Української науково-дослідної станції з птахівництва засновано Український науково-дослідний інститут птахівництва з підпорядкуванням його Україн-

ській академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна. Переведення галузі птахівництва на промислову основу в Україні відбулось з 1964 року. Стрімко будувалися великі промислові комплекси з виробництва яєць і м'яса птиці. Іntenсивно йшов розвиток птахівничої науки і вона була затребувана виробництвом. У цьому ж році створюється Союзно-республіканське Управління птахівничої промисловості (Птахопром УРСР), на яке покладено організацію виробництва яєць і м'яса птиці на промисловій основі та виконання плану продажу державі цих продуктів птахівницькими підприємствами; селекції, гібридизації птиці, племінної справи; забезпечення колгоспів і радгоспів високоякісною племінною і гібридною птицею; впровадження прогресивних методів організації виробництва тощо.

У цей період організуються обласні трести птахофабрик і птахорадгоспів (птахопрому), за якими закріплюються птахівницькі підприємства і господарства, і для них визначаються виробничі потужності, обсяги виробництва яєць і м'яса птиці на перспективу. Уже в 1965 році підприємствами Укрптахопрому вироблялося понад 438 млн шт. яєць (6,6% від загального виробництва яєць) і 29 тис. тонн м'яса птиці (12% від загального виробництва м'яса птиці).

У 1964-1988 рр. Українським науково-дослідним інститутом птахівництва керувала В. Д. Лук'янова. За цей час інститутом разом з Укрптахопромом у галузі птахівництва проведена велика робота по створенню в Україні виробничого потенціалу галузі, який повністю забезпечив стабільні темпи розвитку виробництва яєць і м'яса птиці, потреби в племінній продукції птахівничих підприємств, господарств і населення.

У 1975 році на базі Українського науково-дослідного інституту птахівництва і його дослідних господарств був

Колектив Інституту птахівництва УААН у 2009 році

створений селекційно-генетичний центр з птахівництва в Україні. Розроблено організаційно-технологічні принципи функціонування СГЦ, його структура, технологічний взаємозв'язок підрозділів, використання нових методів селекції. Середньорічне виробництво яєць в Україні за 1986-1990 рр. становило 17,2 млрд штук, а м'яса птиці – 898,7 тис. тонн. Цю продукцію виробляли у 4 тис. птахівничих господарств, з яких 264 – підприємства Укрптахопрому на промисловій основі.

У 1989 році рішенням зборів уповноважених представників птахівничих господарств, регіональних формувань з птахівництва і Українського НДІ птахівництва на основі підприємств Птахопрому УРСР створено Виробничо-наукове об'єднання птахівничої промисловості "Укрптахопром" (ПНО "Укрптахопром").

Успіхи вітчизняного птахівництва нерозривно пов'язані з успіхами вітчизняної птахівничої науки, досягнення якої використовувалися у виробничому процесі і були затребувані усіма категоріями господарств. Після створення Української академії аграрних наук (постанова Ради Міністрів УРСР від 22 вересня 1990 р., № 279) наказом УААН від 29 грудня 1990 року, № 237, інститут підпорядкований УААН, а наказом УААН від 14 квітня 1992 року (№ 100) він перейменовується на Інститут птахівництва УААН. В Інституті в цей період співробітники створювали нові кроси яєчних курей та індиків, розробляли високоефективні технології вирощування та утримання птиці, її годівлі, нові режими інкубації яєць, методи профілактики хвороб, вирішували нагальні проблеми галузі, здійснювали практичну та методичну допомогу птахівницьким підприємствам.

З 1991 року, у зв'язку з загальноекономічною кризою України і перебудовою системи господарювання, упро-

довж ряду років спостерігалися кризові явища в галузі птахівництва, що призвели до розвалу вітчизняної бройлерної індустрії, істотного скорочення обсягів виробництва харчових яєць і м'яса птиці. Особливо в скрутному становищі опинилися племінні господарства, які в умовах жорсткої конкуренції були змушені імпортувати птицю зарубіжних фірм, що спричинило за собою додаткові проблеми ветеринарного і технологічного характеру.

Тільки з 1999 року став відчутним процес відновлення і стабілізації птахівництва в країні. Обсяги виробництва яєць і м'яса птиці були на рівні 70-х років. Надходження приватних інвестицій для розвитку галузі у 2000 році поспричинило поштовхом збільшення виробництва продукції птахівництва в Україні, однак більше 65% виробництва харчових яєць припадає на фермерські та присадибні господарства.

Наразі науковий супровід галузі птахівництва в нашій країні здійснює Державна дослідна станція птахівництва Національної академії аграрних наук (ДДСП НААН), яка була утворена у 2014 році шляхом виділу зі структури Інституту тваринництва НААН відділу птахівництва. Весь цей час – це єдина самодостатня наукова установа на теренах України, діяльність якої спрямована на проведення науково-дослідної і господарської роботи у сфері наукового забезпечення галузі птахівництва, розроблення та впровадження у виробництво високопродуктивних кросів і ліній птиці, високоефективних технологій її вирощування, утримання, годівлі, інкубації яєць та профілактики захворювань. За результатами державної атестації (наказ Міністерства аграрної політики України від 30 грудня 2015 року "Про присвоєння відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві за результатами державної атестації (переатестації) 2015 року") Стан-

Колектив Державної дослідної станції птахівництва НААН у 2017 році

ції присвоєно статус селекційного центру з птахівництва, племінного заводу з розведення яєчних курей яєчної популяції бірківська барвіста та м'ясо-яєчних курей породи плімутрок білий. Разом з цим, на експериментальній базі зберігається унікальна колекція єдиного в країні генофонду курей різного напрямку продуктивності (9 популяцій, ліній та порід) та індиків породи біла широкогруда (2 лінії кросу "Харківський") вітчизняної селекції.

Нині науковці установи працюють над розробленням сучасних систем селекційно-генетичних методів і прийомів виявлення цінних генотипів і створення з їх використанням селекційно значимих форм сільськогосподарської птиці з високими продуктивними якостями, пристосованих до кліматичних умов України; збереженням вітчизняного генофонду сільськогосподарської птиці, дослідженням генетичної структури популяцій за молекулярно-генетичними маркерами та раціональним використанням в програмах селекції; дослідженням етіології тестикулярного гіпергонадізму самців сільськогосподарської птиці під дією кормових факторів та його впливу на репродуктивні властивості; вивченням формування клітинного, гуморального імунітету, ендокринних факторів та метаболічних змін в організмі птиці при інфекційних захворюваннях і комплексній вакцинопрофілактиці; розробленням енерго- та ресурсозберігаючих технологій вирощування та утримання сільськогосподарської птиці для отримання безпечної продукції з урахуванням різного ресурсного забезпечення господарств; вдосконаленням параметрів інкубації яєць сільськогосподарської птиці, в тому числі методів передінкубаційної обробки яєць водоплавної птиці; обґрунтуванням теоретичних і методичних положень та рекомендацій щодо розробки організаційно-економічного управління розвитком виробництва продукції птахівництва; розробленням норм годівлі для сільськогосподарської птиці із залученням нетрадиційних кормів при різних системах її утримання; розробленням системи діагностики, прогнозування і захисту сільськогосподарської птиці від найбільш поширених захворювань; розробленням нормативно-правових і підзаконних актів, інструкцій на виконання Закону Украї-

ни "Про племінну справу у тваринництві" в складі робочих груп НААН і Міністерства аграрної політики і продовольства.

Метою досліджень є визначення історичних кроків на шляху формування наукового потенціалу птахівництва в Україні та аналіз найбільш вагомих розробок сучасних науковців-птахівників працівників Державної дослідної станції птахівництва НААН.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проведено в Державній дослідній станції птахівництва НААН. За використання абстрактно-логічного методу дано оцінку сучасного стану вітчизняних інновацій з птахівництва та визначено напрями підвищення ефективності галузі.

Результати досліджень. У різні роки науковцями установи були створені кури породи полтавська глиняста та кроси "Борки 117", "Борки-кологор", качки 4 х кольорових породних груп – білі, чорні-білогруді, сірі та глинясті; гуси породи велика сіра та популяції велика біла; індики кросу "Харківський".

До найбільш вагомих сучасних результатів селекційної роботи станції належать:

1. Лінія А курей породи бірківська барвіста яєчного напрямку продуктивності (*Мосякіна та ін., 2005*). Жива маса курей в 17-тижневому віці 1,1-1,2 кг; несучість 160-165 яєць за 50 тижнів життя; збереженість молодняку до 17 тижнів 94-95%, дорослої птиці 93-95%; вивід курчат 88-92%. Точність сексування добового молодняку за кольором пуху 98%.
1. Заводська лінія Г2 м'ясо-яєчних курей породи плімутрок білий (*Катеринич та ін., 2016*). Затверджена як нове селекційне досягнення Наказом МінАПП України № 146 від 11.04.2016. Несучість за 30-32 тижні – 104,4-126,3 яєць; середня маса яєць – 62,6 г; жива маса у 52-тижневому віці – 3,14 кг (курей) – 4,1 кг (півнів). Збереженість дослідної птиці – 86,3-94%.
1. Популяції м'ясо-яєчних курей з різним забарвленням оперення (*Катеринич та ін., 2005*). Несучість 120-130 яєць за 30 тижнів продуктивності, жива маса самок у 17 тижнів 1,5-1,7 кг, у 52-тижневому віці – 2,2-2,4 кг, півнів відповідно 1,8 і 3,0 кг; вивід курчат 82-87%; збереженість молодняку 95-96%, дорослої птиці – 94-95%.
1. Порода яєчно-м'ясних курей полтавська глиняста (*Мосякіна та ін., 2005b*). Несучість 140-145 яєць за 50 тижнів життя, жива маса самок у 17 тижнів 1,4-1,5 кг, у 52-тижневому віці – 2,1-2,2 кг, півнів відповідно 1,8 і 3,0 кг; вивід курчат 82-87%; збереженість молодняку 95-96%, дорослої птиці – 94-95%.
1. Популяції курей українська чорна та українська зозуляста (*Катеринич та ін., 2017*). Несучість 134-140 яєць за 30 тижнів яйцекладки, жива маса самок у 17 тижнів 1,8-2,1 кг, у 52-тижневому віці – 2,5-2,8 кг, вивід курчат 85-89%; збереженість молодняку 93-95%, дорослої птиці – 92-9%.
1. вихідні лінії індиків кросу "Харківський" (*Похил та ін., 2017*). Жива маса індичат батьківської лінії у віці 16 тижнів: самців – 5,52 кг, самок – 4,21 кг. Несучість самок материнської лінії становить 84-94 яєць, вивід молодняку – 83,2-85,8%, вихід індичат на несуч-

ку – 63-72 голів. Жива маса фінальних гібридів у віці 16 тижнів: самців – 9,0 кг, самок – 7,2 кг.

Разом з цим, в останні роки науковцями установи розроблено:

- методологію оцінки продуктивного потенціалу сільськогосподарської птиці із застосуванням молекулярно-генетичних маркерів, яка дає змогу проводити генотипування особин курей різного напрямку продуктивності за комплексом молекулярно-генетичних маркерів (PCR-RFLP, Indel), алельні варіанти яких зв'язані з продуктивними ознаками;
- систему світлодіодного освітлення для пташників присадибних та фермерських господарств, яка включає: певну кількість (залежно від розмірів приміщення) мультиколірних світлодіодних світильників та програмний пристрій, який забезпечує вмикання і вимикання світильників за заданою програмою в режимі "світанок-сутінки". Порівняно з люмінесцентними лампами та лампами розжарювання забезпечує підвищення несучості курей-несучок на 2,3-4,8%, збереженості на 2,5-3,2%, зниження витрат електроенергії на освітлення в 1,56-6,25 рази;
- технологію комбінованого вирощування молодняку індиків, яка передбачає застосування розробленого в ДДСП НААН універсального обладнання для вирощування молодняку птиці в присадибних і фермерських господарствах клітковим і (або) альтернативним способами, вирощування молодняку індиків перші 6-8 тижнів – клітковим способом, у подальшому – на багаторярусній підлозі за науково обґрунтованими параметрами щільності посадки. Забезпечує підвищення щільності посадки індиченят у пташнику в 1,5 рази, збереженості – на 6,3%, живої маси – на 374,2 г, зниження питомих витрат кормів на 3,8%, електроенергії – на 30%;
- технологію інкубації яєць курей на основі врахування параметрів температури на поверхні шкаралупи, яка дозволяє підвищити виводимість яєць на 2-3%;
- спосіб передінкубаційної обробки яєць водоплавної птиці, який сприяє підвищенню виходу кондиційного молодняку на 1,5-2,0%, покращенню санітарного стану інкубаторію;
- способи оцінки якості кормів та їх складових. Метод визначення в зерні та кормах бактеріальних токсинів і їх продуцентів, який дозволяє проводити моніторинг розповсюдженості бактеріальних токсинів як забруднювачів зерна, кормів, кормових складових і добавок для птиці, визначати бактеріальні метаболіти та саліноміцин в зерні та кормах, вивчати токсичну дію на птицю інактивованих культур бактерій, ізольованих із зерна. Спосіб визначення Т-2 токсину, НТ-2 токсину та зеараленону в зерні (патент № 32845). Спосіб використовується для профілактики Т-2 та НТ-2 токсикозів птиці, що дає можливість підвищити збереженість птиці на 3-5%.
- вакцини: жива вірусвакцина проти вірусного гепатиту каченят із штаму К-ІП рідка; інактивована вакцина проти вірусного ентериту гусей із штаму ХМ-99; вірусвакцина суха культуральна проти вірусного енте-

риту гусей із штаму ВВS-99; емульсинвакцина асоційована інактивована проти НХ, ІБК та СЗН-76 (винахід № 62746). Імуногенність вакцин 90-100%. На використання науково-технічної документації щодо виробництва вакцин діють 4 ліцензійних договори.

1. Заслужує на увагу вдосконалення нормативно-технічної бази галузі, а саме: розроблено Програми розвитку тваринництва в дослідних господарствах НААН України на період до 2020 року" (Птахівництво) (*Іонов та ін., 2012; Гадзало та ін., 2017*); розповсюдження генетичних ресурсів вітчизняних порід сільськогосподарської птиці в дослідних господарствах мережі НААН у контексті продовольчої безпеки держави; наукові засади виробництва продукції птахівництва, як елементу сталого розвитку сільських територій.

Упродовж 2015-2016 рр. станція досить успішно співпрацювала з Продовольчою і сільськогосподарською організацією ООН (FAO) за напрямом надання допомоги для забезпечення продовольчої безпеки та харчування в критичних районах Донецької і Луганської областей, постраждалих в конфлікті шляхом проведення тренінгів для власників присадибних господарств щодо ефективних технологій вирощування птиці та забезпечення відповідних домогосподарств птицею вітчизняного генофонду м'ясо-яєчного напрямку продуктивності.

На сьогоднішній день, зважаючи на жорстоке недофінансування з боку держави, Державна дослідна станція птахівництва НААН знаходиться у кризовому становищі. Вже кілька років поспіль установа отримує кошти лише на оплату праці співробітників. Утримання племінних заводів, генофондної колекції птиці, оплата комунальних послуг здійснюється за рахунок надходжень до спеціального фонду установи, який сумлінно наповнюється науковцями та працівниками ДДСП за рахунок надання наукових послуг, реалізації продукції. Однак, отримуваних коштів не вистачає ні на оновлення матеріально-приладової бази станції, ні на розширення поголів'я птиці, ні на розробку нових наукових напрямів. Висока собівартість отримуваної продукції птахівництва, відсутність власної земельної ділянки, на якій можна було б вирощувати зернові культури для здешевлення годівлі птиці, високі тарифи на комунальні послуги, необхідність оплати ПДВ не дають можливості розвиватися Станції за рахунок власних надходжень. Більш того, у 2019 році, держава профінансувала ДДСП по заробітній платі лише на 30% від мінімально необхідного рівня. Це призвело до стрімкого відтоку наукових кадрів не тільки з установи, але й з галузі взагалі, зникнення цілих наукових шкіл, відсутності конкурсу на заняття вакантних посад, неможливості кадрового оновлення. До речі, і надходження до спеціального фонду ДДСП також різко зменшилися, адже неповна заробітна плата у співробітників, відсутність стимулів, туманність перспектив не дають змогу установі реалізувати свій потенціал. У зв'язку з цим, склалася ситуація, коли на виплату співробітникам заробітної плати у повному обсязі, на утримання генофондного стада птиці, оплату комунальних послуг до кінця року коштів не вистачає. Іще крок і вже буде перейдено саме ту "крапку неповернення", після якої ми вже не зможемо ані відновити втрачене поголів'я птиці, ані відтворити існую-

чі наукові школи та напрями, ані відновити той самий Інститут птахівництва, який був відомий своїми розробками не тільки у нашій країні. Якщо і надалі буде така байдужість з боку держави, якщо вже сьогодні не буде протягнуто Станції птахівництва руку допомоги, то, можемо заявити, що саме у цій статті описано історію Державної дослідної станції птахівництва НААН від початку і до кінця.

ВИСНОВКИ

1. Державна дослідна станція птахівництва НААН є єдиною галузевою самодостатньою науковою установою з розробки інновацій у птахівництві, яка забезпечує науковий супровід галузі.
2. Найбільш відомими інноваціями є птиця різних видів (кури яєчного та м'ясо-яєчного напряму продуктивності, індики), технології її розведення та програми вакцинопрофілактики.
3. Показані приклади успішної співпраці Станції з Міністерством аграрної політики та продовольства України, Продовольчою і сільськогосподарською організацією ООН (FAO).
4. Ситуація, яка склалася на сьогоднішній день в Державній дослідній станції птахівництва НААН, потребує втручання і допомоги як з боку держави, так і усіх небайдужих до долі цієї установи.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на те, що галузь птахівництва в Україні представлена практично всіма видами сільськогосподарської птиці та розвивається у підприємствах і господарствах усіх форм власності та господарювання з притаманними для них специфічними особливостями виробничого процесу, її повноцінне комплексне наукове забезпечення можливе лише за наявності відповідної спеціалізованої наукової установи, існування якої наразі знаходиться під загрозою. ■

**О.А. Катеринич, Н.В. Шомина,
С.Н. Панькова, Н.Н. Музыка**

Государственная исследовательская станция птицеводства Национальной академии аграрных наук – место в истории Украины

Аннотация. Целью исследований является оценка исторических шагов формирования научного потенциала птицеводства в Украине и анализ наиболее значимых разработок ученых-птицеводов Государственной исследовательской станции птицеводства Национальной академии аграрных наук (НААН). При использовании абстрактно-логического метода дана оценка современного состояния отечественных инноваций по птицеводству и определены направления повышения эффективности отрасли на фоне философского понятия "развития по спирали". Сегодня ученые станции работают над созданием современных

систем селекционно-генетических методов и приемов выявления ценных генотипов и создания с их использованием селекционно-значимых форм птицы с высокими продуктивными качествами, приспособленных к климатическим условиям Украины; сохранением отечественного генофонда птицы, исследованием генетической структуры популяций по молекулярно-генетическим маркерам; изучением формирования клеточного, гуморального иммунитета, эндокринных факторов и метаболических изменений в организме птицы при инфекционных заболеваниях и комплексной вакцинопрофилактике; разработкой энерго- и ресурсосберегающих технологий выращивания и содержания птицы для получения безопасной продукции с учетом разного ресурсного обеспечения хозяйств; совершенствованием параметров инкубации яиц сельскохозяйственной птицы, в том числе методов прединкубационной обработки яиц водоплавающей птицы; обоснованием теоретических и методических положений и рекомендаций по разработке организационно-экономического управления развитием производства продукции птицеводства; разработкой норм кормления для птицы с привлечением нетрадиционных кормов при различных системах содержания; разработкой системы диагностики, прогнозирования и защиты птицы от наиболее распространенных заболеваний; разработкой нормативно-правовых и подзаконных актов, инструкций на выполнение Закона Украины "О племенном деле в животноводстве" в составе рабочей группы НААН и Министерства аграрной политики и продовольствия Украины.

Ключевые слова: птицеводство, куры, индейки, вакцины, кормление, технологии

O.O. Katerynych, Doktor of Adricultural Sciences, N.A. Shomina, Candidate of Adricultural Sciences, S.M. Pankova, Candidate of Adricultural Sciences, N.M. Myzuka, Candidate of Veterinary Sciences, State Poultry Research Station of National Academy of Agrarian Sciences, Birky, Kharkiv Region
E-mail: katerinich@ukr.net

State Poultry Research Station of National Academy of Agrarian Sciences – place in the history of Ukraine

Abstract. The purpose of research is determination of historical steps on the way of building of scientific capacity in the field of poultry farming in Ukraine and analysis of the most significant

developments of the modern scientists in the field of poultry farming, who are working at the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine. When using the abstract-logical method, an assessment of the current state of domestic innovations in poultry farming is given and directions for improving the efficiency of the industry are determined. Today the scientists of the Station are working on the creation of modern systems of selection and genetic methods and methods for identifying valuable genotypes and creating selectively important poultry species with high productive qualities adapted to the climatic conditions of Ukraine; preservation of the domestic gene pool of the bird, the study of the genetic structure of populations by molecular-genetic markers; study of the formation of the cellular, humoral immunity, endocrine factors and metabolic changes in the organism of birds with infectious diseases and complex vaccine prophylaxis; development of energy and resource-saving technologies for growing and keeping poultry for obtaining safe products, taking

into account different resource support for farms; improvement of the parameters of the incubation of eggs of agricultural birds, including methods of pre-incubation treatment of waterfowl eggs; substantiation of theoretical and methodological provisions and recommendations on the development of organizational and economic management of the development of poultry production; development of feeding standards for poultry with the involvement of non-traditional feeds for various systems of bird maintenance; development of the system for diagnosis, prediction and protection of poultry from the most common diseases; the development of regulatory, legal and by-law acts, instructions to implement the Law of Ukraine "On breeding in livestock" in the working group of the National Academy of Agrarian Sciences and the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine.

Key words: poultry farming, chickens, turkeys, vaccines, feeding, technology

Література

- Гадзало Я.М., Башченко М.І., Гладій М.В., Шпичак О.М., Жукорський О.М., Костенко О.І., Руденко Е.В., Помітун І.А., Марченко В.А., Полупан Ю.П., Рубан С.Ю., Вишневецький Л.В., Волощук В.М., Смыслов С.Ю., Вдовиченко Ю.В., Жарук П.Г., Бойко А.В., Гончар О.Ф., Терещенко О.В., Катеринич О.О., Грициняк І.І., Третяк О.М., Седіло Г.М., Бугера С.І. Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку. Київ: Аграрна наука, 2017. 158 с.
- Іонов І.А., Терещенко О.В., Катеринич О.О. Перспективна програма "Розвиток галузі птахівництва" до 2020 р. *Птахівництво: міжвід. темат. наук. зб.* Харків, 2012, ВИП. 68. С. 178-201.
- Катеринич О.О., Бондаренко Ю.В., Панькова С.М., Руда С.В., Хвостик В.П., Захарченко О.П. Заводська лінія Г2 м'ясо-яєчних курей породи плімутрок білий. *Аграрна наука – виробництво*. 2016. № 4. С. 32.
- Катеринич О.О., Рябоконь Ю.О., Бондаренко Ю.В., Наливайко В.П., Бочко А.М., Луніна Л.А. Розведення, вирощування та утримання бірківських м'ясо-яєчних курей: рекомендації по розведенню. Бірки, 2005, 51 с.
- Катеринич О.О., Руда С.В., Панькова С.М., Іонов І.А. Українські різновиди курей народної селекції. *Корми і факти*. 2017. № 8 (84). С. 20-21.
- Мосякіна Т.В., Коваленко Г.Т., Рябоконь Ю.О., Степаненко І.А., Бондаренко Ю.В., Лютий Ю.С., Наливайко В.П., Луніна Л.А. Популяція яєчних курей "Бірківська барвіста": рекомендації по розведенню. Бірки, 2005, 31 с.
- Мосякіна Т.В., Коваленко Г.Т., Рябоконь Ю.О., Степаненко І.А., Катеринич О.О., Наливайко В.П., Луніна Л.А. Полтавські глинясті кури: рекомендації по розведенню. Бірки, 2005. 31 с.
- Похил В.І., Санжара Р.А., Патрєва Л.С., Катеринич О.О. Породи та кроси сільськогосподарської птиці. Дніпро, 2017. 281 с.

References

- Hadzalo, Ya.M., Bashchenko, M.I., Hladii, M.V., Shpychak O.M., Zhukorskyi, O.M., Kostenko, O.I., Rudenko, E.V., Pomitun, I.A., Marchenko, V.A., Polupan, Yu.P., Ruban, S.Yu., Vyshnevskyi, L.V., Voloshchuk, V.M., Smylov, S.Yu., Vdovychenko, Yu.V., Zharuk, P.H., Boiko, A.V., Honchar, O. F., Tereshchenko, O.V., Katerynych, O.O., Hrytsyniak, I.I., Tretiak, O.M., Sedilo, H.M., Buhera, S.I. (2017). Tvarynnytstvo Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozvytku [Livestock breeding in Ukraine: state, problems, development paths]. Kyiv. Agrarian science. 158. [in Ukrainian].
- Ionov, I.A., Tereshchenko, O.V., Katerynych, O.O. (2012). Perspektyvna prohrama "Rozvytok haluzi ptakhivnytstva" do 2020 r. [Long-term development program "Development of the field of poultry farming" for the period until 2020]. *Ptakhivnytstvo: mizhvid. temat. nauk. zb.* [Poultry Farming]. Kharkiv. 178-201. [in Ukrainian].
- Katerynych, O.O., Bondarenko, Yu. V., Pankova, S.M., Ruda, S.V., Khvostyk, V.P., Zakharchenko, O.P. (2016). Zavodska liniia H2 miaso-iaiechnykh kurei porody plimutrok bilyi [Factory line G2 for meat breed and egg breed of chicken "White Plymouth Rock"]. *Ahrarna nauka – vyrobnytstvu* [Agrarian science for production]. 2016. 4. 32. [in Ukrainian].
- Katerynych, O.O., Ruda, S.V., Pankova, S.M., Ionov, I.A. (2017). Ukrainski riznovydy kurei narodnoi selektsii. [Ukrainian breeds of hens, obtained by means of national selection]. *Kormy i fakty* [Foodstuffs and facts]. 8 (84). 20-21. [in Ukrainian].
- Katerynych, O.O., Riabokon, Yu. O., Bondarenko, Yu. V., Nalyvaiko, V.P., Bochko, A.M., Lunina, L.A. (2005). Rozvedennia, vyroshchuvannia ta utrymanna birkivskykh miaso-iaiechnykh kurei: rekomendatsii po rozvedenniu [Breeding, growing and housing of meet and egg breed of hens "Birkivska": recommendations in relation to chicken farming]. Birky. 51. [in Ukrainian].
- Mosiakina, T.V., Kovalenko, H.T., Riabokon, Yu. O., Stepanenko, I. A., Katerynych, O.O., Nalyvaiko, V.P., Lunina, L.A. (2005b). Poltavski hlyniasti kury: rekomendatsii po rozvedenniu [Hens of "Poltavska hlyniasta" breed (recommendations in relation to chicken farming)]. Birky. 31. [in Ukrainian].
- Mosiakina, T.V., Kovalenko, H.T., Riabokon, Yu.O., Stepanenko I.A., Bondarenko Yu.V., Liutyi Yu.S., Nalyvaiko V.P., Lunina L.A. (2005a). Populiatyia yaiechnykh kurei "Birkivska barvysta": rekomendatsii po rozvedenniu [Population of good laying hens of "Birkivska Barvysta" breed: recommendations in relation to chicken farming]. Birky. 31. [in Ukrainian].
- Pokhyl, V.I., Sanzhara, R.A., Patreva, L.S., Katerynych, O.O. (2017). Porody ta krosy silskohospodarskoi ptytsi [Breeds and hybridization of poultry stock]. Dnipro. 281. [in Ukrainian].